

Asia: VN/724/2022

Luonnos hallituksen esitykseksi asumisneuvonnan tuesta vuosina 2023–2027 annettavasta laista

Asumisneuvonnan nykytila

Millaista asumisneuvontaa toimialueellanne on saatavilla?

Y-Säätiön toimialueena koko maa, asuntoja on 57 eri kunnassa. Y-Säätiössä asumisneuvonta kohdentuu Säätiön omistamien asuntojen asukkaisiin näissä kunnissa. Y-Säätiö tuottaa ARA-avusteista asumisneuvontaa Y-Säätiön omistaman M2-Kotien asukkaille. Myös kunnat järjestävät itse asumisneuvontaa ja joissakin kunnissa kunta hankkii asumisneuvontaa. Lisäksi on vuokrataloyhtiöitä, joilla on oma asumisneuvontansa. Joissakin kunnissa, kuten Helsingissä, kaupunki tuottaa asumisneuvontaa kaupungin omaan asuntokantaan sekä sopimusperusteisesti muille vuokrataloyhtiöille. STEA-avusteiset järjestöt tuottavat asumisneuvontaa ja -ohjausta erityisryhmille. Y-Säätiö tuottaa tällaista erityisasumisen asumisneuvontaa lukuisille eri kohderyhmille, joilla on muun muassa asunnottomuustustausta, ja esimerkiksi Nuorisoasuntoliitto ry:n NAL-toimijat tuottavat asumisneuvontaa nuorille, Kriminaalihuollon tukisäätiö Krits rikostaustaisille ja Vailla vakinaista asunto ry. (Vva ry) asunnottomana oleville henkilöille.

Asumisneuvonnan tavoitteena on turvata asumisen jatkuvuutta ja ennaltaehkäistä häätöjä. Asumisneuvonnan toimenpiteitä ovat esimerkiksi vuokranmaksuongelmien ratkaisussa ohjaaminen, maksusuunnitelmien laatimista ja niiden toteutumisen seuranta, asumisen valmiuksien parantaminen, palveluihin ohjaaminen ja niiden saavuttamisessa tukeminen, sosiaalihuollon kanssa tehtävä yhteistyö asukkaan asumisen turvaamisessa, asunnottomana olevien henkilöiden auttaminen asunnon löytämisessä, asukkaiden verkostojen koostaminen ja monipuolinen paikallinen, alueellinen ja valtakunnallinen verkostotyö.

Mitä tarpeita asumisneuvonnan saatavuuden parantamiseen tai kehittämiseen olisi toimialueellanne?

Y-Säätiö pitää tärkeänä asumisneuvonnan lakisääteistämistä. Vain siten voidaan turvata ja vakiinnuttaa asumisneuvonnan jatkuvuus, sekä varmistaa siihen kohdennettava rahoitus.

Y-Säätiö pitää olennaisen tärkeänä, että yleishyödylliset toimijat voisivat hakea kuntien ohella ARasta asumisneuvonta-avustusta. Siten voitaisiin turvata myös olemassa oleva asumisneuvontatoiminta. Esitetystä lakiluonnoksessa vain kunnilla on mahdollisuus hakea avustusta. Käytännössä nyt asumisneuvontaa toteuttavat yhteisöt olisivat riippuvaisia siitä, hankkiiko kunta asumisneuvontaa näiltä toimijoilta. Y-Säätiön näkemyksen mukaan ei ole todennäköistä, että kunnilla olisi tähän halua siinä määrin, että asumisneuvonta nykylaajuudessaan voisi jatkua. Kuntien kanssa keskustelussa on tullut esiin, että ne ovat mielellään kehittämissyhteistyössä mukana, mutta rahoituksellisesti keskittyvät oman kunnan toteuttaman asumisneuvonnan kehittämiseen.

Y-Säätiö esittää huolen siitä, että tämän lakiluonnoksen mukainen kuntien toteuttama asumisneuvonta ei kata yleishyödyllisten ei-kuntatoimijoiden asumisneuvonnan asiakkaiden tarpeita.

Mikä on organisaationne oma rooli asumisneuvonnassa?

Y-Säätiön M2-Kotien asukasvalinnassa korostuu ARAn ohjeiden mukaisesti asuntotarpeen kiireellisyys. Asunnonhakijat ovat pienituloisia. Asumisneuvonnan avulla on turvattu asukkaiden asumisen jatkuvuutta. Siten asunnottomuuden ennaltaehkäisy on asumisneuvonnan keskeisin hyöty niin asukkaille itselleen kuin yhteiskunnallisesti laajemminkin. Y-Säätiössä ARA-avusteisena kehitetty ja toteutettu asumisneuvonta on kohdentunut yli 50 paikkakunnalla yleishyödyllisen M2-Kodit vuokra-asuntojen hakijoille ja asukkaille. Erityisryhmien asumisneuvonta on toteutettu Y-Kotien asukkaille STEAn avustuksella pääosin hajautettuun asuntokantaan pääkaupunkiseudulla. Muutaman viime vuoden ajan erityisryhmien asumisneuvonnan tarve on kasvanut myös muissa kasvukeskuksissa.

Vuonna 2021 Y-Säätiön asumisneuvonnan palveluja käytti 643 ARA-asuntojen asukasta ja 304 erityisryhmiin kuuluvaa asukasta. Palvelua käyttäneistä M2-Kotien asukkaista reilulla kolmasosalla ei ollut muita tukiverkostoja käytettävissään, ja asumisneuvonta käynnisti ongelmatilanteen selvittelyyn. Asiakkaiden yhteydenottoja oli viime vuonna lähes 13 800 ja yhteistyötahojen yli 12 900 kappaletta. Asukkaita tavataan sekä toimistolla että heidän kotonaan. Y-Säätiön ja M2-Kotien asumisneuvonnan avulla estettiin 131 kertaa vuokravielon päätyminen käräjäoikeuteen, lisäksi oikeudesta peruttiin 13 häätöhaastetta viime vuonna.

Asumisneuvonnan lakisääteistämistä valmistelleen työryhmän raportista selviää hyvin, että asumisneuvontatyön kentällä on laajasti toimijoita, ja että työ ja rahoitus ovat organisoitu monin eri tavoin.

Y-Säätiön asumisneuvontatoiminta on vahvaan yhteistyöhön ja kumppanuuksiin perustuvaa syvää ammattitaitoa vaativaa työtä. Työmuotoja on kehitetty vastaamaan tarpeisiin vuosien ajan ja niitä kehitetään edelleen, sillä muuttuva toimintoympäristö ja asukkaiden elämän ja asumisen haasteet muuttuvat myös jatkuvasti. Y-Säätiö huomauttaa, että viime vuosina tapahtunut voimakas talousongelmien kasvu vaikuttaa ihmisten asumisen jatkuvuuteen. Siten asumisneuvonnan ja

talousohjauksen avulla toteutettu häätöjen ennaltaehkäisytyö onkin mitä suurimmassa määrin vastannut tarpeeseen.

Y-Säätiön kaltaiset toimijat edistävät asukkaiden asumisvaihtoehtoja ja -mahdollisuuksia siten, että sujuva siirtyminen asukkaan tilanteen niin sallissa vahvan tuen asunnosta tukiasuntoon ja siitä edelleen tavanomaiseen asumiseen olisi mahdollista. Tämän kaltainen vastuullinen yhteiskunnallinen toiminta edellyttää vahvaa omana toimintana toteutettavaa asumisneuvontatyötä, jonka moninaiset tukimuodot tukevat asumisen onnistumista. Y-Säätiön asumisneuvonnassa ja yhteistyössä kuntien kanssa tukimuotoja räätälöidään vastaamaan tarpeisiin.

Lain tavoitteet

Miten hyvin esitysluonnos onnistuisi arvionne mukaan parantamaan asumisneuvonnan saatavuutta toimialueellanne tai yleisesti?

Lakiluonnoksessa tavoitteeksi on todettu kuntien kannustaminen asumisneuvonnan saatavuuden parantaminen kaikille asukkaille asunnon hallintaperusteesta riippumatta. On huomattava, että tällaisenaan laissa ei säädettäisi asumisneuvonnan järjestämisvastuusta, eikä se olisi kuntia velvoittava.

Tällaisenaan esitysluonnoksen mukaisena laki, jossa vain kunnilla on oikeus hakea avustusta, ei paranna asumisneuvonnan saatavuutta. Päinvastoin on suuri riski, että kunta toteuttaa asumisneuvontaa vain omana toimintanaan, jolloin muu nykyisin ARA-avustuksen turvin toteutettu asumisneuvonta rajautuisi pois. Y-Säätiö ei pidä todennäköisenä, että kunnat sitä tulisivat muilta hankkimaan siinä laajuudessa, kuin toimijat asumisneuvontaa nykyisellään tarjoavat. Näin ollen asumisneuvonnan tarve ei katoa, mutta sen ulkopuolelle jäisi iso osa ihmisistä. Tällöin myöskään asumisneuvontapalvelujen yhdenvertainen saavutettavuus ja monipuolisuuden säilyminen eivät toteudu.

Miten hyvin esitysluonnos arvionne mukaan onnistuisi edistämään asumisneuvonnan laajentamista kaikkiin asukkaisiin asunnon hallintaperusteesta riippumatta?

Kuntien rooli olisi keskeinen. Y-Säätiö ei pidä todennäköisenä, että mikään kunta voisi rakentaa oman asumisneuvontansa kattamaan nykyisin ARA-asumisneuvonnan piirissä olevien asukkaiden kaikki asumisneuvonnan tarpeet. Laajentaminen ei ole realistinen tavoite tällaisella lakiehdotuksella, sillä kunnallisen asumisneuvonnan piiriin tulevat vielä lisäksi muissa kuin ARA-vuokra-kohteissa asuvat henkilöt. Y-Säätiö pitää todennäköisenä, että asumisneuvonnan palvelut heikkenisivät, jos lakiehdotus tällaisenaan hyväksyttäisiin. Näin ollen lain tavoite saatavuuden parantumisesta jäisi toteutumatta.

Miten hyvin esitysluonnos arvionne mukaan mahdollistaisi erityisten asukasryhmien (mm. nuoret, maahanmuuttajat) tarpeisiin vastaamisen?

Esitysluonnos ei itsessään tätä mahdollista, vaan kysymys on siitä, mihin ja millä tavoin kunta haluaa toimintaa kohdennettavan. Y-Säätiö huomauttaa, että on myös riski erityisryhmien asumisneuvonnan heikentymisestä, erityisesti asumisneuvonnan saavutettavuuden ja kattavuuden todennäköisen vaihtelun takia.

Vaikutukset alueellanne

Millaisia vaikutuksia esityksellä olisi organisaatiossanne järjestettävään asumisneuvontaan tai asumisen ohjaukseen ja sen rahoitukseen?

Y-Säätiöllä on oma kattava asumisneuvontansa ja jäsentynyt yhteistyö kuntien kanssa. Riski on suuri siinä, että kunnat rajaavat jatkossa työn vain omaksi toiminnakseen, jolloin asumisneuvonnan todellinen saavutettavuus sen tarpeessa oleville asukkaille heikkenee. Lisäksi tietosuojakysymykset tulisi ratkaista asukkaiden yksityisyydensuoja ja tietoturva huomioiden. Jos kunnat päättäisivät hankkia asumisneuvontaa ostopalveluna, voisi se tarkoittaa toiminnan kilpailuttamista julkisena hankintana. Lakiluonnoksesta ei selviä, vaatisiko tämä asumisneuvontaa toteuttavien ja tuottavien yhteisöjen toiminnan organisoimista uudelleen palveluntuottajana.

Lisäksi Y-Säätiö toteaa, että huolimatta siitä, kuinka tämä lausuntokierroksella oleva lakiluonnos etenee, STEA-avusteinen erityisryhmien asumisneuvontatyö ja sen rahoituksen jatkuvuus tulee turvata heikommassa asemassa olevien ihmisten asunnottomuuden ehkäisemiseksi.

Järjestettäisiinkö asumisneuvontaa jatkossa arvionne mukaan (a) kunnan omana työnä vai (b) ostopalveluna (minkä tahojen kanssa)?

Y-Säätiö arvioi, että kuntien välillä vaihtelu voi olla hyvin suurta. Asumisneuvonnan keskusteluissa yhteistyöverkostoissa on jossain määrin tullut esiin, että jatkossa isommat kunnat järjestäisivät omana työnä, kun taas pienemmissä ei toimintaa välttämättä edes olisi.

Avustuksen käyttötarkoitukset

Asumisneuvonta Suomessa -selvityksen (2019) mukaan ARA-kantaa koskevat valtionavustukset (0,9 miljoonaa vuosittain) ovat kattaneet 11 % asumisneuvonnan kokonaisrahoituksesta. Vuonna 2022 myönnettävissä on 3 miljoonaa euroa, joka kohdennetaan asumisneuvonnan laajentamiseen ja kehittämiseen. Nyt lausuntokierroksella olevan esitysluonnoksen mukaan vuoden 2023 alusta lähtien myönnettävissä olisi 4 miljoonaa euroa, josta voitaisiin avustusta kohdentaa myös olemassa olevan asumisneuvonnan kuluihin. Kannatatteko tätä ratkaisua vai tulisiko avustusta jatkossakin myöntää vain uuteen asumisneuvontapalveluun ja asumisneuvontapalvelun laajentamiseen tai kehittämiseen? Miksi?

Säätiö kannattaa sitä, että nykyinen asumisneuvonta turvataan. Se tarkoittaa, että myös nykyiset ARA-asumisneuvonta-avustusta saavat toimijat voisivat hakea sitä jatkossakin ilman, että kunta olisi ainoa hakuun oikeutettu. ARA-sopimusmallilla voisi myös nykyisin kuntiin tai kiinteistöyhtiöihin sijoittuva asumisneuvonta jatkaa toimintaansa, jolloin katkoksia toimintaan ja siten varhaisiin asunnottomuutta ennaltaehkäiseviin interventioihin ei tulisi.

On hyvä, että rahoituksen määrä ja avustusprosentti kasvavat, sillä asumisneuvonnan laajentamistavoite ei voi toteutua ilman lisärahoitusta. Jo toimivaa ja olemassa olevaa asumisneuvontatyötä tarvitsee myös jatkuvasti kehittää, siksi on tärkeää, että toimijat saavat avustusta myös kehittämiseen.

Y-Säätiö ei kannata avustuksen rajaamista joko toteutukseen tai uusien hankkeiden käynnistämiseen ja asumisneuvonnan laajentamiseen ja kehittämiseen. Olemassa olevaa palvelua on jatkuvasti arvioitava ja toiminnan kehittäminen tulee olla siihen sisään rakennettu. Lisäresurssi on tervetullut. Lakiluonnoksessa kuitenkin olemassa olevat asumisneuvonnan palvelut jäisivät avustuksen ulkopuolelle. Tämä ei edistä lakiehdotuksen tavoitteen toteutumista, vaan päinvastoin heikentää sitä.

Vapaa sana

Mitä muuta haluatte lausua esitysluonnoksesta? Tässä voi myös antaa mahdolliset pykäläkohtaiset kommentit.

Yleiset kommentit:

Y-Säätiö sr kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi asumisneuvonnan tuesta vuosina 2023–2027 annettavasta laista. Y-Säätiö pitää tärkeänä asumisneuvonnan lakisääteistämistä asumisneuvonnan jatkuvuuden ja siten myös rahoituksen turvaamisessa.

Lakiehdotuksessa on kyse kuntien kannustamisesta asumisneuvonnan järjestämiseen, ei varsinaisesta asumisneuvonnan lakisääteistämisestä.

Y-Säätiö toteaa, että asumisneuvontaa on kehitetty yhteistyössä, jossa ovat mukana kunnat, ARA-avusteiset vuokratyöyhteisöt sekä STEA-avusteiset toimijat.

Tarkemmat kommentit esityksen sisältöön:

Asumisneuvonnan tehtävät ovat enimmäkseen lähes päivystysluonteisia, välitöntä toimintaa ja interventioita vaativia. Tällöin hädän ennaltaehkäisyn kannalta oleellista on, että yhteistyö asukkaan ja vuokranantajan välillä on välitöntä sekä toimenpiteiden että tiedonkulun (isännöinti, asumisneuvonta, vuokraeskontra, perintä) osalta. Mikäli neuvontapalvelut tulisivat kunnalta tai sen kilpailuttamalta palveluntuottajalta – eikä Y-Säätiöltä itseltään – asukkaan palvelun saaminen todennäköisesti viivästyy ja asunnottomuusriski kasvaa hallintoportaiden lisääntymisen ja

tiedonkulkua hidastavien säännösten ja rakenteiden takia. Y-Säätiön asumisneuvonnan vahvuus on juuri se, että se vastaa nopeasti omana toimintana näihin tilanteisiin. Y-Säätiön asumisneuvonta kontaktoi paljon asukkaita myös ennaltaehkäisevästi, jotta velkaantumista voitaisiin ennaltaehkäistä.

Toteutuessaan ehdotetun mukaisena laki riskeeraisi Y-Säätiössä vähintään viisi asumisneuvonnan henkilötyövuotta ja näiden kustannusten siirtäminen omakustannusvuokraan nostaa väistämättä vuokratasoa. Avustus kattaa tällä hetkellä viiden henkilötyövuoden kuluista maksimissaan 60 %, sekä jonkin verran toimintakuluja. Arvioidut palkkakulut tälle vuodelle näille viidelle henkilötyövuodelle ovat reilu 266 000 euroa, ja ARAn asumisneuvonta-avustusta myönnettiin tälle vuodelle enintään vajaa 182 000 euroa. Kustannusten täysimääräistä siirtämistä omakustannusvuokraan emme kohtuullista vuokratasoa edistävänä ja ylläpitävänä toimijana pidä kannatettavana vaihtoehtona. Asumisneuvonnan ja -ohjauksen palveluiden säilyttäminen Y-Säätiössä on nykyisessä toimintaympäristössä edellytys sille, että Y-Säätiö pystyy hoitamaan sille peruskirjassa säädetyt velvoitteet.

Y-Säätiötä koskevat virheet tulee korjata: sivuilla 10 ja 19 Y-Säätiö luokitellaan yksityiseksi asuntosijoitusyhteisöksi. Y-Säätiötä ei voi rinnastaa markkinaehtoiisiin voittoja tavoitteleviin toimijoihin. Y-Säätiö on yleishyödyllinen voittoja tavoittelematon yhteisö, jonka tavoitteena on ihmisarvoisten vuokratasoltaan kohtuuhintaisten asuntojen vuokraaminen asuntovaikeuksissa oleville ihmisille. Toiminnassa korostuu asunnottomuuden poistaminen ja ihmisten sosiaalisen sekä taloudellisten elämän edellytysten vahvistaminen. Y-Säätiö on toteuttanut asumisneuvontaa valtakunnallisesti kaikissa ARA-kohteissaan eli M2-Kotien asuntokannassa, sekä STEA-avusteisena toimintana erityisryhmille tarkoitetuissa Y-Kodeissa. Toiminta on omakustannusperusteista, eikä Y-Säätiö jaa voittoja. Y-Säätiö toimii tiiviissä yhteistyössä ja verkostoissa kuntien ja muiden järjestöjen sekä valtion kanssa asunnottomuuden poistamiseksi ja olemme asunnottomuusohjelmatyössä yksi keskeinen valtakunnallinen toimija.

Luku- ja kappalekohtaisia kommentit:

Luku 3 Tavoitteet

s. 15: Tavoitteeksi asetettu palvelujen nykyisyyden monipuolinen säilyminen siten että kunnat voisivat kehittää asumisneuvontaa omista lähtökohdistaan ja järjestöt voisivat edelleen tarjota täydentäviä palveluita ei voi Y-Säätiön näkemyksen mukaan toteutua, koska rahoitusmalli sulkee muut kuin kuntien oman toiminnan pois. Järjestöillä ja säätiöillä on mahdollisuus hakea STEAn avustusta muuhun kuin lakisääteiseen toimintaan, mutta esimerkiksi järjestöjen ja säätiöiden omistamilla vuokratyöyhtiöillä ja kiinteistöyhtiöillä ei olisi mahdollista enää tämän lakiehdotuksen perusteella jatkaa omaa asumisneuvontatoimintaansa ARAn avustuksen turvin.

Luku 4.1 Keskeiset ehdotukset

s. 15: Aluksi mainitaan, että laissa säädettäisiin kunnille myönnettävistä valtionavustuksista, joita kunnat voisivat käyttää asumisneuvontapalvelujen tuottamiseen, kehittämiseen ja laajentamiseen. Samoin todetaan, ettei kunnan olisi välttämätöntä tuottaa avustettavaa palvelua omana työnä, vaan sen tuottamisesta olisi mahdollista sopia esimerkiksi toisen kunnan, hyvinvointialueen, kunnan vuokrataloyhtiön tai järjestön kanssa.

Koska rahoitus kohdentuisi kuntien hakemaan toimintaan, esitykseen kirjattu edellä mainittu mahdollisuus [sopia palvelun tuottamisesta] sulkee ulkopuolelle muut kuin kunnat avustuksensaajina. Tässä on varsin todennäköinen riski, että nykyisin toimivat ja kehitetyt asumisneuvonnan toimintamallit ja hyvät käytänteet jäisivät kokonaan sivuun.

Yhteistyössä Y-Säätiön koordinoiman Asunto ensin Verkostokehittäjät -kumppanuustoimintamme, sekä ARAn ja Helsingin kaupungin asumisneuvonnan kanssa on järjestetty yhteisiä koulutuspäiviä asumisneuvonnan laajalle kentälle kolmasti vuodessa yli kymmenen vuoden ajan. Koulutuspäivissä on syvennetty, laajennettu ja jaettu valtakunnallisena verkostona asumisneuvonnan ammatillista osaamista. Toimijat ovat kokeneet saatujen oppien lisäksi merkittävänä sen, että verkostosta on löytynyt ammatillista vertaistukea vaativassa työssä jaksamiseen ja kehittymiseen. Y-Säätiö pitää tarpeellisena, että avoimet koulutuspäivät säilyisivät ja että niitä toteutettaisiin edelleen tiiviissä kumppanuudessa siten, että myös muut kuin ARA-avusteiset toimijat olisivat mukana. Vain siten varmistetaan yhteiskehittäminen ja jatkuva oppiminen laajasti.

On myös syytä kiinnittää huomiota julkishallinnon kasvuun, joka on epäkohta ja väistämätön tosiasia tässä mallissa pelkästään jo mahdollisten hankintojen hallinnoinnin takia.

s. 16: Lain toimivuuden arvioinnista todetaan, että ympäristöministeriö toteuttaisi sen. Arvioitavana olisivat asumisneuvonnan avustusten vaikuttavuus ja asumisneuvontapalvelujen kehittyminen. Arviointi on tarpeen ja erittäin tärkeä jatkoon suunnittelun ja resurssien kohdentamisen takia. On kuitenkin aiheellista tarkentaa, mitä ja millä kriteereillä arvioidaan. Seuranta ja arviointi on syytä käynnistää heti siten, että määritellään selkeät seurannan kriteerit ja arvioinnin mittarit. Näin on mahdollista koota tietoa jäsenytyneesti ja riittävästi koko toiminnan ajan. Y-Säätiö osallistuu mielellään arviointia koskevaan suunnitteluun ja toteutukseen.

Luku 4.2.1

s. 16: Kuntia koskevassa luvussa 4.2.2.1 sanotaan, että koska tavoitteena on asumisneuvonnan saatavuuden parantaminen ja asumisneuvonnan laajentaminen kaikille asukkaille asunnon hallintaperusteesta riippumatta, avustukset tulisi ensisijaisesti kohdentaa uuden asumisneuvontapalvelun tuottamiseen ja olemassa olevan palvelun laajentamiseen ja kehittämiseen. Lisäksi todetaan, että avustuksen käyttäminen olemassa olevan palvelun kustannuksiin sellaisenaan ei yleensä olisi tarkoituksenmukaista myöskään siksi, että se voisi heikentää paikallista, vakiintunutta rahoituspohjaa. Edellä todettu on ristiriidassa sivulla 15 tavoitteita koskevan tekstin kanssa [”Tavoitteena on myös palvelujen nykyisen monipuolisuuden säilyminen siten, että kunnat voisivat kehittää asumisneuvontaa omista lähtökohdistaan ja järjestöt

voisivat edelleen tarjota täydentäviä palveluja.”]. Kohta vaatii selventämistä sille, onko avustuksella tarkoitus kehittää vain uutta, vai onko tarkoitus myös tukea olemassa olevan toiminnan ja hyvin käytänteiden jatkuvuutta.

Samassa kuntia koskevassa kohdassa esitetään asumisneuvojen määriä eri kunnissa, kuntien vuokrataloyhteisöissä, joiden asumisneuvonnan kustannuksiin kunta osallistuisi, ja kuntien ostopalveluna hankkima asumisneuvojen määrä. On tarpeen tarkentaa tekstiin, että kyseessä on vain kuntaorganisaation rahoittaman toiminnan asumisneuvojen määrä. Varsinaisesti kunnissa, kuntien alueella, työskentelee lukuisia muilla rahoituksilla toimivia asumisneuvoja. Nykyisellä ARA-avustuksella asumisneuvoja toimii muidenkin kuin kuntien omistamissa yhtiöissä ja yhteisöissä, kuten -Säätiön omistamassa M2-Kotien ARA-asuntokannassa 57 paikkakunnalla. Lisäksi erityisasumiseen (tukiasunnot) keskittyvässä Y-Kotien asuntokannassa toteutetaan STEA-avusteista asumisneuvontaa. Asumisneuvojen lukumäärät kunnittain pitää tarkentaa tekstiin, jotta kenellekään ei jäisi virheellistä käsitystä siitä, että tässä esitetty määrä olisi kuntien alueilla toimivien kaikkien asumisneuvojen määrä.

Sivulla 17 esitetty taulukko antaa hyvän kuvan ARA-kannan asumisneuvonnan toteuttajatahoista. Taulukosta nähdään, että kuntaomisteiset sekä muut yleishyödylliset vuokrataloyhtiöt ovat ARAn asumisneuvontaan kohdentuvien avustuspäätösten ja euromäärien perusteella suurimmat asumisneuvonnan toteuttajat tällä hetkellä. Kuntien osalta päätösten ja avustusten määrät ovat vähentyneet vuodesta 2018.

s. 18: Toteutuneista ja peruuntuneista hädöistä, joita on Suomessa tarkasteltu alueittain, on esimerkkinä Helsinki. Tekstissä todetaan Helsingin sijoittuvan vertailussa muuta pääkaupunkiseutua ja ympäryskuntia paremmin. Samalla kerrotaan Helsingin kehittäneen asumisneuvontaa järjestelmällisesti vuodesta 2006 alkaen. Helsingin kaupungin asumisneuvontatyö on ollut monissa asumisneuvonnan koulutuksissa myös esillä hyvine käytänteineen. On kuitenkin syytä ottaa huomioon muiden asumisneuvontaa toteuttavien toimijoiden (kuin kaupungin) tekemä työ, eli hädöjä on peruuntunut muidenkin toimijoiden asumisneuvontatyön ansiosta. Esimerkiksi Y-Säätiön omistaman M2-Kotien asumisneuvonnan ansiosta viime vuonna oikeudesta peruttiin 13 hädöhaastetta, ja estettiin 131 kertaa vuokravelan päätyminen käräjäoikeuteen, näistä suuri osa Helsingissä.

Edelleen samalla sivulla esitetään hädökustannukset. On tarpeen tekstissä vielä tarkentaa, kuinka ja kenelle nämä kustannukset jakautuvat, mikä koituu yhteiskunnalle, mikä vuokrataloyhtiölle, mikä mahdollisesti asukkaalle. Euromääräiset tiedot antaisivat totuudenmukaisen kuvan ja näin näkyisi tarkemmin vaikutus vuokriin, myös ARAn asumisneuvonta-avustuksen vaikutus. Samoin tarkennusta tarvitaan asumisneuvonnan ansiosta yhtiöille syntyvistä todellisista säästöistä, eli mikä olisi mahdollinen säästö kohdennettavaksi asumisneuvojen palkkakustannuksiin, ja myös hädömäärät sekä todelliset asumisneuvonnan kulut olisi saatava näkyviksi euromääräisinä.

Luku 4.2.1.4

s. 21

Järjestöjä koskeva kohta on tärkeä. Y-Säätiö pitää erinomaisena sitä, että selkeästi todetaan, ettei nyt ehdotettava laki poistaisi järjestöiltä mahdollisuutta hakea STEAn myöntämiä avustuksia omaan asumisneuvontaansa ja -ohjaukseen. On myös tärkeää, että ARA-asuntokannassa asumisneuvonnan kustannuksia saa sisällyttää ja jyvittää omakustannusvuokriin.

s. 22

Edelleen samassa järjestöjä koskevassa kohdassa todetaan, että ”Järjestöjen toiminta on usein suunnattu erityisille asukasryhmille, kuten nuorille, maahanmuuttajille, päihde- ja mielenterveyskuntoutujille, pitkäaikaisasunnottomille tai vapautuville vangeille. Tällaisten asukasryhmien tarpeisiin tehtävässä asumisneuvonnan kehittämisessä kuntien oletetaan tekevän yhteistyötä niiden alan asiantuntijajärjestöjen kanssa, jotka alueella jo toimivat.” Lakiehdotuksessa muotoilu ”oletetaan tekevän yhteistyötä” on ongelmallinen. On varmasti oletettavaa, että näin toimitaan, mutta muotoilun olisi hyvä olla velvoittava, esimerkiksi [...]avustusta saavan kunnan on tehtävä yhteistyötä[...].

Luku 4.2.2.2

s. 23

Hyvinvointialueita koskeva teksti antaa osin harhaanjohtavan kuvan asumisneuvonnan sijoittumisesta sosiaali- ja terveyspalveluihin. Y-Säätiö näkee, että kohdassa on syytä todeta, että kysely tehtiin vain kunnille, eikä tähän sisälly muun muassa järjestöjen tietoja, vain kuntien toimintaa koskeva tieto. Samassa kohdassa todetaan hyvinvointialueiden toiminnan aloittamiseen liittyvän mahdollisuuden asumisneuvonnan uudelleen koordinoimiseksi. Tämäkin koskisi vain kuntia ja se on tarpeen tässä todeta. Samaan kohtaan tulisi lisätä maininta yhteistyövelvoitteesta alueen järjestöjen asumisneuvonnan ja -ohjauksen kanssa. Tähän tarvitaan selvennys vielä siihen, että onko kunta jatkossakin avustuksen hakija vai onko hakijana hyvinvointialue. Maininta tavoitteesta asumisneuvonnan jatkuvuuden turvaamisessa on tässä erittäin tärkeä.

s. 23

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARAA koskevan luvun viimeinen kappale on epäselvä. Y-Säätiö huomauttaa, että on epäselvää, millä tavalla valtionavustukset jäisivät pois ARAn tehtävistä, jos sieltä avustukset haetaan, ja ARA on valtionapuviranomainen. Edelleen tarvitaan selvennystä siihen, mikä olisi lain toimeenpanossa ARAn tehtävä. Keskittyminen toimeenpanoon ei avaa asiaa riittävästi. Kuitenkin samassa kappaleessa todetaan, että valtionavustusten myöntö- ja maksupäätösten sekä valvonnan lisäksi ARAlla on esimerkiksi tiedottamisen ja kahdenvälisen tuen tehtäviä.

Y-Säätiö näkee, että selvennystä tarvitaan myös siihen, mikä on se asumisneuvojien verkosto, josta ARA huolehtii (vain kuntien toimijat, onko muita mukana, mikä on verkoston tarkoitus jne.). Tärkeää on seurantiedon ja järjestämistapojen kokoaminen. Tarkemmin tässä olisi aiheellista vielä kuvata, mitä käytännössä tarkoittaa ARAn osallistuminen lain toimivuusarviointiin. Itse asia eli ARAn mukana olo arvioinnissa on erittäin tärkeä, joten roolia olisi tarpeen kuvata tarkemmin.

Luku 4.2.3.1

s. 24

Luvussa kuvataan perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia. Hyvänä tavoitteena (kolmas kappale) on todettu, eli lailla asumisneuvontapalveluiden saatavuutta ja kattavuutta lisättäisiin sekä parannettaisiin näiden palvelujen laatua. Samassa todetaan myös, että asumisneuvontaa kehitettäisiin ja laajennettaisiin siten, että sen piiriin pääsisivät aiempaa useammat asukkaat ja asumisneuvonnan hyödyt ulottuisivat laajemmalle. Merkittävimpänä hyötynä yksittäiselle asukkaalle sanotaan olevan kodin säilyminen ja asumisen jatkumisen turvaaminen. Y-Säätiö pitää tätä tärkeänä tekstinä, jossa mainitut vaikutukset jäävät toteutumatta, mikäli vain kunnat ovat oikeutettuja ehdotetun lain mukaiseen avustukseen, sillä moni asumisneuvontaa toteuttava toimija jäänee kuntien toiminnan ulkopuolelle. Viidennessä kappaleessa sanotaan, ettei valtionavustukseen perustuva asumisneuvonnan tuki sulkisi pois nykyisten palvelujen jatkumista. Y-Säätiö toteaa, että niissä kunnissa ja niillä toimijoilla, jotka eivät ole tarvinneet valtionavustusta asumisneuvontatoimintaansa, tämä väite pitää paikkansa. Toisin on niillä toimijoilla, joille ei olisi mahdollista enää hakea tätä avustusta, ja joiden toiminta on tähän asti toteutettu ja turvattu valtionavustuksella.

Luku 4.2.3.3

s. 25

Vaikutuksiin kunnan asukkaille ja ARA-kantaan luvussa on esitetty tärkeitä huomioita. Siinä olisi Y-Säätiön näkemyksen mukaan mainittava myös, että pitää varmistaa nykyistenkin ARA-asuntokannan asukkaiden pysyminen asumisneuvontapalveluiden piirissä ja turvattava asumisneuvonnan jatkuvuus. Muutoin tärkeä asumisneuvonnan yhdenvertainen saavutettavuus eri väestö- ja asukasryhmien välillä ei toteudu. Valtakunnallisesti asumisneuvonnan ja -ohjauksen varmistaminen asunnottomuuden ennaltaehkäisytyössä tulee varmistaa, jotta kukaan ei jäisi asunnottomuusuhkatilanteessa vaille tarvitsemaansa apua ja ohjausta.

Luku 5.1.5

s. 29

Luvussa kuvataan lakiehdotukseksi valittua vaihtoehtoa. Ensimmäisessä kappaleessa todetaan, että kunnilla on erilaisia tapoja asumisneuvonnan järjestämisessä. Samoin todetaan, että asumisneuvonnan voimavarat koostuvat nykyisellään monista eri toimijoita painotuksineen. Todetaan myös, että osapuolille on tarkoituksenmukaista varata aikaa sekä voimavaroja arvioida palvelujen kehittämistarpeita omista lähtökohdistaan. Y-Säätiön näkemyksen mukaan näiden mainittujen seikkojen valossa on epäselvää, kuinka toimijat, jotka eivät jatkossa voi hakea ja saada

asumisneuvontaan valtionavustusta, voisivat olla osapuolena arvioimassa edellä mainittuja kehittämistarpeita, koska toiminta kuuluu avustettavan toiminnan piiriin vain, jos kunta sitä ostaa ja ostajana asettaa sille ehdot.

Luku 7 Säännöskohtaiset perustelut, sekä pykäläehdotukset

1 § Lain tarkoitus

Lain tarkoitus on nyt kannustaa toimintaan. Y-Säätiö vaatii tähän tarkennusta. Tarkoituksen pitäisi tähdätä asumisneuvonnan saatavuuden parantamiseen ja siten asunnottomuuden ja sen uhan ehkäisemiseen. (s. 33 ja 40).

3 § Avustus asumisneuvontapalveluun

Avustus asumisneuvontapalvelun tulisi olla muidenkin kuin kunnan haettava. Nykyiset asumisneuvontaa toteuttavat yhteisöt tulisi Y-Säätiön näkemyksen mukaan sisällyttää mukaan, jotta myös asumisneuvonnan nykyinen laajuus ja kattavuus saataisiin säilytettyä. Ehdotus on, että hakija voi olla kunnassa tai hyvinvointialueella tai valtakunnallisesti toimiva vuokra-asuntotoimija, asumisoikeustoimija tai asunto-osakeyhtiö. Ehtona ei saisi olla myöskään uuden asumisneuvontapalvelun tuottaminen eikä olemassa olevan laajentaminen. (s. 33 ja 40).

8 § Viranomaisen tehtävät

Y-Säätiö näkee, että vaikutusten arviointiin ja aineiston keruuseen jo tähän lainkohtaan on hyvä mainita, että yhteiset mittarit ja arviointiaineiston keruu lain voimaantulosta ja toiminnan alusta alkaen on käynnissä ohjatusti, ohjaus ARAssa. (s. 41–42).

Y-Säätiö esittää edellä todetut seikat huomioiden johtopäätöksenä, että lakiehdotus palautetaan uudelleen valmisteluun siltä pohjalta, että yhtiöt, säätiöt ja muut asumisneuvontaa toteuttavat toimijat voisivat edelleen hakea avustusta ARAssa ja tarjota palveluja asukkailleen, ja kunta tarjoaisi neuvontaa ostopalveluna tai omana toimintanaan niille henkilöille, jotka eivät ole yhtiöiden palveluiden piirissä. Tämä keventäisi myös kuntien taakkaa.

Lausunnonantajasta

Y-Säätiö sr on Suomen neljänneksi suurin vuokranantaja, joka omistaa yli 18 000 vuokra-asuntoa 57 paikkakunnalla ympäri Suomea. Y-Säätiö ei ole yksityinen asuntosijoittaja, vaan omakustannusperusteisesti toimiva yleishyödyllinen organisaatio.

Erityisryhmille tarkoitettuja Y-Kotien tukiasuntoja on yli 7500. Y-Säätiö-konsernin omistamia yleishyödyllisiä ARA-kannan kohtuuhintaisia M2-Koteja on yli 10 800. Asunto ensin -periaate ohjaa työtä ja Y-Säätiö edistää sitä asunnottomuuden puolittamis- ja poistamisohjelmissa monin tavoin Suomessa. Asunto on se, jonka avulla muu elämä rakennetaan. Kun katto pään päällä on varma, ihminen voi helpommin keskittyä ratkomaan muita ongelmia. Tarvitaan oma vuokrasopimus ja tarvittaessa yksilöllistä tukea arjen elämään.

Y-Säätiö sosiaalisen, yleishyödyllisen ja kohtuuhintaisen vuokra-asumisen edistäjänä on toteuttanut ja kehittänyt yli 35-vuotisen toimintansa aikana asukkailleen tarjottavaa asumisneuvontaa. Y-Säätiö tarjoaa asumisneuvontaa Y-Kodeissa niin entisten asunnottomien henkilöiden, mielenterveyskuntoutujien, päihdeongelmaisten ihmisten, eri ikäisten ja eri elämäntilanteissa olevien asumiseen, kuin myös tavanomaiseen ARA-vuokra-asumiseen M2-Kodella.

Lisätietoja: Teija Ojankoski, toimitusjohtaja, teija.ojankoski(at)ysaatio.fi

Timonen Sari
Y-Säätiö sr